

Pressen om kungen och upplösningsrätten

Under de senaste dagarna har ett stort antal tidningar tagit upp frågan om upplösningsrätten i den svenska parlamentarismen, särskilt med hänsyn till kungens rätt eller skyldighet att säga nej till ett regeringskrav på upplösning. Debatten utgår självfallet från att möjligen någon enighet inte nås i pensionsfrågan, att ett framställt regeringsförslag i frågan kommer att fällas av den borgerliga majoriteten i andra kammaren och att regeringen i så fall kanske kommer att begära upplösning av denna kammare. På några håll har man beklagat att själva principproblemet tagits upp till diskussion innan det aktualiserats genom en konflikt mellan regering och opposition. Enligt vår mening är det rakt motsatta resonemanget det riktiga. Det är bra att frågan utredes och debatteras i förväg, dels därför att man på så sätt möjligen kan komma fram till en någorlunda entydig opinion, dels därför att en debatt i omedelbart sammanhang med en politisk konflikt kan väntas bli mera färgad av partitaktiska synpunkter.

I Dagens Nyheters ledare i tisdags anfördes de enligt vår mening avgörande skäl som talar för att kungen inte enligt parlamentarismens grundsatser kan vägra den socialdemokratiska ministären att upplösa andra kammaren. Till vår glädje har denna ståndpunkt i det väsentliga godtagits inte bara av socialdemokratiska organ, utan också av flera framträdande liberala tidningar, såsom Gefle Dagblad, Göteborgs Handelstidning och Upsala Nya Tidning. Enligt Gefle Dagblad är det tyngst vägande skälet "att den på tre partier delade oppositionen icke ens tillsammans kan erbjuda ett starkare regeringsalternativ än socialdemokraterna"; det tilläggs att hänvisningarna till "den speciella andrakammarparlamentarismen är i själva verket knappast något annat än uttryck för en liberal önskedröm". Göteborgs Handelstidning betonar att "så länge vi har en monarki måste den grundsatsen komma först att kungen inte på något sätt får indragas i de partipolitiska striderna" och att det kan "vara oförståndigt att göra bruk av honom även i ett fall där det kunde anses konstitutionellt försvarligt". Upsala Nya Tidning anser det vara rimligt "att varje regering får möjlighet om den så önskar att direkt underställa sin sak folkets dom vid ett allmänt val". Tidningen polemiserar mot den av oss refe-

rerade uppfattningen, enligt vilken möjligen en upplösningsvägran skulle vara försvarlig om upplösningsvalet inte kunde tänkas medföra någon betydelsefull ändring i representationens sammansättning. Denna tidningens mening synes vara starkt grundad, och det bör för säkerhets skull fastslås att vi inte avsett att ansluta oss till den berörda, mindre restriktiva tolkningen av parlamentarismens krav i detta fall.

De ganska få tidningar, särskilt Morgon-Bladet och Expressen, som håller på kungens rätt att vägra upplösning, ja, rent av tycks anse att han i det tänkta fallet är skyldig att vägra, har i sitt ansträngda sökande efter argument inte hittat mycket. Det talas om en återgång till en äldre tids kunglig förstakammarparlamentarism; i själva verket har någon sådan parlamentarism aldrig existerat, och ingen har någonsin gjort gällande att första kammaren skulle ha ett avgörande inflytande på regeringens sammansättning. Vad det nu är fråga om är inte att ge första kammaren någon privilegierad ställning vid regeringsbildning, utan helt enkelt att hävda den gamla parlamentariska principen att regeringen vid ett nederlag skall kunna genom ett nyval undersöka om folkmajoriteten står bakom oppositionen.

De kritiska tidningarna framhåller också att Dagens Nyheter är starkt antikommunistisk och att den därför inte borde ta hänsyn till de kommunistiska rösterna vid bedömandet av en regerings ställning samt att vi anser att första kammaren bör avskaffas och därför inte bör fästa oss vid partisituationen i denna kammare. Det är sannerligen underliga argument. Så länge kommunisterna har mandat i riksdagen måste deras röster räknas som alla andras; så länge första kammaren finns och har samma behörighet som andra kammaren bör man inte låtsas att vi har ett enkammersystem. De partitaktiska synpunkter som driver de båda nämnda tidningarna synes oss vara uppenbara. Men det är nödvändigt att man i statsskickets principfrågor har en marginal för analys och prövning vid sidan av de rena partiintressena; det är genom att en sådan marginal funnits som den engelska parlamentarismen kunnat bestå och utbildas.

Jämförelser har också gjorts mellan regeringskrisen i höstas och situationen vid en konflikt

i vår. Varför skulle inte kungen i vår, säger man, lika väl kunna erbjuda de borgerliga partierna att bilda regering som då han gjorde det i höstas? Naturligtvis, om den socialdemokratiska regeringen avgår som den gjorde i oktober. Men om den i stället begär upplösning är det en helt annan sak; vägrar kungen detta innebär det att han avskedar regeringen.

De som kräver att kungen skulle säga nej till ett upplösningsförslag i vår kan knappast ha reflekterat ordentligt över vad detta skulle betyda. Det betyder att kungen personligen

tvingar en regering att avgå i stället för att låta denna regering pröva folkmajoritetens inställning till konfliktfrågan. I valstriden skulle kungens handlingssätt bli en av huvudpunkterna. Det blev ofrånkomligt att de borgerliga partierna skulle försöka försvara kungen, medan socialdemokratin skulle kritisera hans hållning. Det är möjligt att en sådan strid skulle aktualisera republikkravet i Sverige. Men vare sig man håller på republiken eller på monarkin, bör man göra klart för sig att monarken inte skall tjäna som vapen i partistriderna.